

SANAYİLEŞME İLE İLİŞKİLİ
SEKTÖRLER - KURUMLAR

EK – 12

ELEKTRİKSİZ EL EMEĞİ İLE ÜRETİM
EL SANATLARI

EK – 12

ELEKTRİKSİZ (EL EMEĞİ İLE) ÜRETİM EL SANATLARI

DİE'nin 1927 Sanayi Sayımı'na göre sanayi kuruluşu olarak tanımlanan işletmelerin % 96'sında elektrik motoru yoktu. Bkz Tablo 1. İşyeri başına ortalama işçi sayısı 3.9 idi.

1933 yılında sanayide tüketilen elektrik enerjisi 30 milyon kwst idi. 1939 yılında yeni kurulan sanayi tesislerinin aynı zamanda elektrik enerjisi de üretmeye başlamış olmaları sonucu sanayi sektörü 293 milyon kwst elektrik enerjisi tüketebiliyordu – bunun büyük bir bölümünü bizzat üretecek.

Bu EK'de 1965 yılında ortalama üç işçi çalıştıran ve elektriksiz üretim yapan “El Sanatları Sanayi” alektörünü inceleyeceğim. Elektrik kullanan veya kullanmayan küçük sanayi kuruluşları (örneğin, Polatlı sanayi çarşısında oğlu ile birlikte basit pulluk üreten bir atölye) bu incelemenin dışındadır.

DTP, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı kitabında “El Sanatları” ile ilgili bir tanımlama getirmiş:

“Tüketim maddeleri, süs ve hediyelik eşya yapan, işçileri ailedeki kişilerle bazı durumlarda çok az sayıda çıraklar olan, makine ve sermayeden çok el emeğinin geçtiği ve sahibinin üretime doğrudan doğruya katıldığı bir sanat koludur.”

- 1- El Sanatları
- 2- Ev Sanatları
- 3- Köy Sanatları

Türkiye gibi geleneksel “El Sanatları” (Ev ve Köy Sanatları dahil) ürünleri son derece zengin, çeşitli ve dünyanın dört bir yanında insanların beğenisini kazanan bir başka ülke var mı, en azından, ben bilmiyorum.

Buna karşı bu konuda kantitatif bilgi “Yok” denecek kadar az. Sanayi Bakanlığı kitabında 1965 yılında el sanatları üretim değeri 2.8 milyar TL (200 ton altın eşdeğeri) olarak verilmiş. Sanayi sektörü toplam hasılası 15.3 milyar TL iken el sanatları 2.8 milyar TL olabilir mi?

DPT işyeri sayısını 192 bin, çalışanların toplamını (iş sahibi dahil) 580 bin olarak vermiş. Ortalama işyeri başına üç kişi. İnternette ürünleri gösteren renkli fotoğraflar içeren sayfalara rastlanıyor ama “Türkiye’de yılda x bin metrekaare el halısı, y bin metre Rize veya Buldan bezi üretiliyor” şeklinde bir bilgiyi ben bulamadım. Bu konuda bir uzman kişi arayışımı sürdüreceğim.

